

De Stemming van 3 maart 2019

De aankoop van KLM-aandelen is een handeling van de regering waar veel Nederlanders achter staan. Hoewel het niet van de impact heeft als destijds met de uitzetting van de Turkse minister in Rotterdam, vlak voor de Tweede Kamerverkiezingen, is er toch enig electoraal effect te zien. Zowel bij de VVD als het CDA zien we dat de groep die vorige week zei "ik heb VVD/CDA gestemd, maar weet nu niet wat te stemmen" kleiner is geworden. Daarom stijgen die twee partijen ieder 1 zetel en zien we bij PVV en FVD 1 zetel minder.

Het geeft aan de ene kant aan dat 2,5 week voor de verkiezingen de electorale verhoudingen niet echt aan het verschuiven zijn en aan de andere kant dat bepaalde gebeurtenissen vlak voor de verkiezingen impact kunnen hebben op de uiteindelijke uitslag. Maar dat moeten dan wel ingrijpende gebeurtenissen zijn waar veel Nederlanders ongeveer dezelfde gevoelens bij hebben.

Als die niet gebeuren in de komende 2,5 week dan krijgen we een soort uitslag waar ik al maanden lang op wijs en die inmiddels ook door andere bureaus in hun voorspelling worden getoond (zoals Ipsos en I&O). Ook die geven aan dat de coalitie wel eens 10 zetels zou kunnen verliezen. Het meest spannende op de avond van 20 maart lijkt te worden of de coalitie überhaupt met welke partij erbij dan ook 38 zetels haalt in de Eerste Kamer.

Peiling Zetelverdeling

zetels	TK2017	24-2-2019	3-3-2019	Versch. t.o.v. vorige week	Versch met TK2017
VVD	33	22	23	1	-10
GroenLinks	14	18	18		4
PVV	20	18	17	-1	-3
FVD	2	18	17	-1	15
PvdA	9	14	14		5
SP	14	12	12		-2
CDA	19	9	10	1	-9
D66	19	9	9		-10
Partij voor de Dieren	5	8	8		3
DENK	3	7	7		4
ChristenUnie	5	7	7		2
50PLUS	4	5	5		1
SGP	3	3	3		
Overige partijen					
Totaal	150	150	150		
Coalitie	76	47	49	2	-27

De beslissing van de regering om aandelen aan te kopen van Air France - KLM wordt door een groot deel van de Nederlanders positief ontvangen. Kiezers van VVD en CDA zijn het meest enthousiast.

Hoe staat u tegenover de aankoop van aandelen van Air France/KLM door de Nederlandse regering?

verticaal gepercenteerd	Allen	Stemde bij TK2017									
		VVD	CDA	D66	GrLnks	PvdA	PvdD	SP	FVD	PVV	50Plus
Positief	63%	83%	78%	52%	38%	65%	33%	43%	65%	62%	81%
Neutraal	20%	15%	17%	35%	40%	24%	4%	23%	15%	17%	2%
Negatief	14%	1%	4%	11%	20%	7%	53%	22%	14%	18%	14%
Weet niet/geen antwoord	3%	1%	2%	2%	2%	3%	11%	12%	6%	3%	3%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Kiezers van VVD, FVD en PVV zijn het meest voor een verdere groei van Schiphol. Kiezers van GroenLinks en PvdD het minst.

Wat vindt u dat er met Schiphol moet gebeuren ten aanzien van het maximaal aantal vluchten?

verticaal gepercenteerd	Allen	Stemde bij TK2017									
		VVD	CDA	D66	GrLnks	PvdA	PvdD	SP	FVD	PVV	50Plus
Toelaten dat het verder groeit	46%	69%	50%	47%	13%	36%	7%	24%	67%	57%	41%
Op het huidige maximum houden	34%	24%	40%	41%	41%	43%	45%	32%	21%	31%	35%
Maximaal aantal vliegbewegingen laten dalen	13%	2%	6%	9%	34%	11%	36%	28%	6%	6%	20%
Het aantal vliegbewegingen geleidelijk naar 0 terugbrengen	3%	4%	3%	0%	8%	0%	11%	1%	2%	1%	0%
Weet niet/geen antwoord	5%	1%	2%	4%	5%	10%	1%	15%	5%	5%	4%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

In het kader van dit onderzoek is ook vastgesteld in welke mate mensen zich schamen als ze vliegen in relatie tot klimaatverandering. De patronen van de beantwoording naar stemkeuze komen ook overeen met de beantwoording van de vragen hiervoor.

In welke mate schaamt u zich als u vliegt in relatie tot de discussies rondom klimaatverandering?

verticaal gepercenteerd	Vliegt wel eens	Stemde bij TK2017									
		VVD	CDA	D66	GrLnks	PvdA	PvdD	SP	FVD	PVV	50Plus
Niet	68%	85%	60%	55%	36%	37%	50%	74%	93%	91%	61%
In geringe mate	21%	10%	29%	33%	35%	44%	28%	14%	3%	5%	20%
In behoorlijke mate	10%	4%	10%	12%	27%	19%	21%	11%	1%	2%	18%
Weet niet/geen antwoord	1%	0%	2%	0%	2%	0%	1%	1%	3%	2%	1%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Naar aanleiding van de aankondiging van Minister De Jonge om de marktwerking in de zorg terug te gaan dringen, zijn een aantal vragen gesteld over dit onderwerp. Bij alle partijen, behalve de VVD zijn er meer kiezers voor die inperking met daarbij minder keuzevrijheid voor patiënten dan kiezers die voor de huidige marktwerking zijn. Bij kiezers van GroenLinks, SP, Partij voor de Dieren en 50PLUS zien we het minst aantal voorstanders voor marktwerking.

Waar gaat uw voorkeur naar uit?

verticaal gepercenteerd	Allen	Stemde bij TK2017									
		VVD	CDA	D66	GrLnks	PvdA	PvdD	SP	FVD	PVV	50Plus
De huidige marktwerking met ruime keuzevrijheid voor patiënten	27%	41%	25%	33%	4%	25%	12%	12%	31%	29%	15%
Inperken van de marktwerking, waarbij ook de keuzevrijheid voor patiënten wordt beperkt	52%	36%	57%	51%	81%	60%	61%	61%	41%	53%	62%
Geen voorkeur	11%	16%	17%	11%	8%	10%	5%	5%	15%	7%	22%
Weet niet/geen antwoord	10%	7%	2%	5%	7%	5%	22%	22%	13%	10%	2%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Er zijn een achttal stellingen rondom de zorg en zorgverzekeringen voorgelegd, Ook die uitkomsten zijn duidelijk.

Eens met stellingen over zorg

eens met de stelling	Allen	Stemde bij TK2017									
		VVD	CDA	D66	GrLnks	PvdA	PvdD	SP	FVD	PVV	50Plus
Ik vind zoals de zorg nu georganiseerd is beter dan 20 jaar geleden	18%	32%	12%	36%	15%	16%	30%	1%	25%	6%	6%
Het is goed dat Minister de Jonge dit voornemen nu uit	68%	54%	79%	78%	83%	68%	77%	72%	59%	65%	86%
Ik denk niet dat het zal lukken om die marktwerking terug te dringen	53%	60%	59%	46%	33%	38%	30%	39%	53%	59%	72%
We moeten weer terug naar het verplichte ziekenfonds voor alle Nederlanders tot een bepaald maximum inkomen	64%	42%	55%	50%	68%	67%	86%	86%	51%	85%	94%
De premies voor de zorgverzekering moeten gekoppeld worden aan het inkomen van het huishouden	58%	23%	56%	59%	74%	86%	89%	83%	34%	65%	70%
Ik ben tevreden over hoe mijn zorgverzekeraar werkt	66%	77%	72%	82%	48%	70%	69%	47%	63%	56%	54%
Er is geen verschil in kwaliteit tussen de huidige zorgverzekeraars	33%	39%	26%	36%	34%	19%	37%	38%	38%	36%	15%
Bij mijn keuze voor een zorgverzekeraar kijk ik vrijwel alleen naar de prijs	32%	29%	29%	39%	33%	21%	15%	42%	40%	39%	38%

Ten slotte zoomen we in op het onderwerp Consumentenvertrouwen. Tussen begin 2016 en 2017 zien we in Nederland op basis van de CBS-cijfers een stijging van dat cijfer van net boven de 0 naar 25. (Gemiddeld was de score de laatste 20 jaar -3). Vanaf dat moment tot juli 2018 bleef het consumentenvertrouwen ongeveer op dat niveau. Een half jaar geleden ging het dalen en het consumentenvertrouwen is nu op het laagste niveau van de afgelopen 5 jaar met een score van -2. Bij een analyse van de correlatie tussen het consumentenvertrouwen en de peilingen in de laatste 5 jaar zien we een duidelijke samenhang.

Het is interessant deze vertrouwenscijfers uit te splitsen naar stemgedrag. Kiezers van VVD en D66 scoren dan het hoogst. Kiezers van de PVV veruit het laagst. Deze tabel laat daarbij ook zien dat op dit punt een groot verschil is tussen kiezers van PVV en FVD.

Consumentenvertrouwen

Indexwaarde naar stemgedrag	Allen	Stemde bij TK2017									
		VVD	CDA	D66	GrLnks	PvdA	PvdD	SP	FVD	PVV	50Plus
Economisch Klimaat	-4	30	6	18	2	6	-13	-36	-24	-47	-19
Koopbereidheid	-5	25	-12	22	14	-8	-8	-31	-5	-39	-31
Consumentenvertrouwen	-5	28	-3	20	8	-1	-10	-34	-15	-43	-25

De correlatie tussen het consumentenvertrouwen en de peilingen van de VVD zou dus impliceren dat kiezers die in 2017 VVD hebben gestemd, maar nu niet meer een lager consumentenvertrouwen hebben dan VVD kiezers uit 2017 die de partij trouw zijn gebleven. Daarom de onderstaande analyse.

Het consumentenvertrouwen wordt gerelateerd aan de verschuivingen van het stemgedrag en dan zien we heel grote verschillen. Kiezers die trouw blijven aan de VVD, CDA of D66 hebben een veel hoger consumentenvertrouwen dan de kiezers die in 2017 die partij hebben gestemd en dat nu niet meer doen. Dus alle kiezers van de VVD uit 2017 hebben een consumentenvertrouwen van 28. Als ze de VVD trouw zijn gebleven dan is de score 44. De kiezers die in 2017 de VVD hebben gestemd, maar nu niet meer laten een consumentenvertrouwen zien van 0. Dat is een score van 44 minder. Bij het CDA is dat verschil nog groter: 51. Bij D66 is dat zelfs 56! (En besef dat de hoogste waarde van het consumentenvertrouwen van alle Nederlanders ooit 25 was en het laagste -48, een verschil van 73).

Het consumentenvertrouwen is een index die opgebouwd wordt uit vragen over het oordeel over de economische situatie in Nederland, de eigen financiële situatie en de koopbereidheid. Dat er zulke grote verschillen zijn tussen loyale en niet-loyale kiezers van de drie grote regeringspartijen geeft al aan dat het niet meer gaan stemmen op een van deze drie partijen een duidelijk structurele component kent. En ook niet iets is dat via een verkiezingscampagne of een goed optreden bij een debat kan zorgen dat die "weggelopen" kiezers in grote mate weer terugkomen.

Consumentenvertrouwen

Indexwaarde naar stemgedrag	Allen	Stemde bij TK2017									
		VVD	CDA	D66	GrLnks	PvdA	PvdD	SP	FVD	PVV	50Plus
Consumentenvertrouwen	-5	28	-3	20	8	-1	-10	-34	-15	-43	-25
Stemt nu											
Consumentenvertrouwen	-5	44	20	43	12	12	13	-29	-30	-47	-17
Stemt nu die partij niet meer											
Consumentenvertrouwen	-5	0	-31	-13							

Deze bijdrage t.a.v. het consumentenvertrouwen is geïnspireerd op een analyse uitgevoerd door Dennis Brouwer, Data Scientist/Assistent Statisticus voor Peil.nl